

Veilig werken bij prunusbestrijding en stobbenbehandeling

De Amerikaanse vogelkers (prunus) is inmiddels een veel voorkomende struik in Nederland. Destijds onder meer geïntroduceerd als humusverbeteraar, is deze plant inmiddels door zijn onstuimige groei op veel plekken een ware plaag. Daarom wordt veel energie gestoken in het bestrijden ervan. Dat is lichamelijk zwaar werk (uitspitten, uittrekken). Het gebruik van bestrijdingsmiddelen kan bij verkeerd gebruik risico's opleveren voor de gezondheid. Naast medewerkers van bos en natuurorganisaties zijn ook vaak vrijwilligers betrokken bij dit werk. Hoe kunt u beide groepen de prunusbestrijding veilig en gezond laten doen?

1 Stel vast welk werkwijze wordt gebruikt en wie deze mogen uitvoeren

De prunus is alleen effectief te bestrijden als (delen van) wortels worden verwijderd, stobben worden behandeld (met glyfosaat), en zaden van de planten niet worden verspreid. Dat stelt eisen aan de werkwijze, en de veiligheidseisen. Handmatig uittrekken of uitsteken van prunus (als de planten nog klein zijn) is intensief, en lichamelijk belastend. Bij het behandelen van de stobben na het afzagen van de prunus met glyfosaat moet goed op blootstelling aan het bestrijdingsmiddel gelet worden. Het gebruik van machines om het grotere exemplaren verwijderen van geeft weer andere veiligheidsrisico's, evenals nieuwe methoden (zoals het ringen en laten afsterven van grotere bomen):

- Bepaal daarom vooraf zorgvuldig de meest effectieve, maar ook meest veilige werkmethode.
- Betrek hierbij de vraag wie de werkzaamheden gaan uitvoeren, over welke kennis en ervaring zij beschikken.
- Moet het werk door of met vrijwilligers gedaan worden, stel dan aan werkzaamheden van vrijwilligers dezelfde veiligheidseisen als bij medewerkers (zie ook kader). Maak vooraf een duidelijke taakverdeling (bijv. wie wel of juist niet bepaalde machines mag gebruiken), en regel ook het toezicht op de vrijwilligers goed.
- Stel vooraf vast welke persoonlijke beschermingsmiddelen beschikbaar moeten zijn, en zorg er vervolgens voor dat deze er ook daadwerkelijk zijn als met het werk begonnen wordt.

2 Spreek vooraf de werkzaamheden goed door

Niet alleen voor een effectieve bestrijding, maar ook om mensen te beschermen is het doorspreken van een goede, veilige werkwijze belangrijk:

- Zorg er voor dat iedereen weet op welke manier er gewerkt gaat worden en welke veiligheidsmaatregelen er genomen moeten worden (en waarom dit belangrijk is).
- Werken medewerkers en vrijwilligers samen: bespreek dan de onderlinge taakverdeling zorgvuldig door en spreek dit ook duidelijk af. Wees heel duidelijk wie welk risicovol werk mag doen en geef medewerkers de uitdrukkelijke instructie dit goed in de gaten te houden.

Vrijwilligers zijn net medewerkers

Hoe zelfstandig vrijwilligers ook werken: de organisatie voor wie zij dit doen is verantwoordelijk voor de veiligheid tijdens het werk. Werken met de motorkettingzaag zonder afdoende beschermingsmiddelen is voor medewerkers uit den boze, maar evengoed voor vrijwilligers! Voor beide groepen moeten vergelijkbare eisen gesteld worden. Dat geldt ook voor eisen aan kennis en ervaring. Vrijwilligers 'stevig' aan de slag laten gaan met ladders, machines of gevaarlijk gereedschap, terwijl zij onvoldoende ervaring hebben om het werk veilig uit te kunnen voeren is niet toegestaan.

Op www.bosschap.nl is een folder en een brochure te vinden, die u kunt gebruiken om zich hierover goed te informeren ('Veiligheid en verantwoordelijkheid bij vrijwilligerswerk').

- Geef iedereen duidelijkheid over de beschikbare middelen, zoals machines, bestrijdingsmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Wordt er samen met vrijwilligers gewerkt: informeer hen bij wie ze terecht kunnen met vragen.
- Zorg ook voor informatie voor het publiek, leg ze uit waarom er toch met een bestrijdingsmiddel in de natuur wordt gewerkt.

3 Zorg voor een veilige werkwijze bij stobbenbehandeling

In veel gevallen wordt de prunusstruik afgezaagd. De stobben worden vervolgens behandeld met chemische middelen (meestal Glyfosaat) om het opnieuw uitlopen hiervan te voorkomen. Veilig werken met deze middelen vergt de volgende voorzorgsmaatregelen:

- Raadpleeg altijd de gebruiksaanwijzing en veiligheidsaanbevelingen op het etiket voordat er met het middel wordt gewerkt. Zo kan ook een check gedaan worden op de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen.
- Houd altijd de aangegeven concentratie aan, en de aangegeven werkwijze.
- Zorg dat iedereen altijd de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen heeft en gebruikt.
- Gebruik een kwast (voor het insmeren van de stobbe) of de plantenspuit (een dop, lage druk). Voorkom bij het gebruik van de spuit het inademen van de nevel, let op de windrichting en houdt de spuit op afstand.
- Behandel verpakkingsmaterialen altijd als chemisch afval (KCA).
- Eet, drink en rook niet tijdens gebruik.
- Vermijd contact van het middel met huid en ogen.
- Na aanraking van de huid en/of de ogen, afspoelen met ruim water. Zorg daarom dat er altijd ter plekke een flinke fles schoon spoelwater is.

4 Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)

- Gebruik voor het handmatig trekken van prunus comfortabele werkkleding, goed geprofileerde werkschoenen en werkhandschoenen. Bij gebruik van de steekschop of een riek zijn werkschoenen met stalen neus verplicht.
- Draag bij het verwijderen van prunus met de handzaag (bij zwaardere struiken) een veiligheidsbril (gevaar voor hout-splinters en vuil).
- Draag bij het werken met de bosmaaier of de motorkettingzaag de volledige uitrusting: zaagschoenen en dito broek, werkhandschoenen en de veiligheidshelm met gelaatscherm en gehoorbescherming.
- Wordt voor het rooien van zwaardere struiken de tractor, de kraan of het paard ingezet, dan zijn minimaal veiligheidschoenen, werkhandschoenen en veiligheidshelm verplicht.
- Voorkom tijdens de stobbenbehandeling met kwast of plantenspuit contact met ogen en huid: draag (neopreen) handschoenen.
- Check altijd op het etiket van de gebruikte middelen welke PBM's in welke situatie moeten worden gebruikt.

5 BHV / reddend handelen

Incidenten en ongevallen kunnen helaas altijd voorkomen:

- Denk van tevoren na over de risico's en mogelijke ongevallen. Zorg dat de bedrijfshulpverlening op orde is, ook op afgelegen plaatsen.
- Geef alle betrokkenen voldoende informatie en let op de aanwezigheid van communicatiemiddelen.

Licenties Gewasbescherming

Niet iedereen mag zomaar met gewasbeschermingsmiddelen werken. Afhankelijk van de handelingen worden eisen gesteld aan het kennisniveau. Het beheren van de middelen, maar ook het overschenken of verdunnen van middelen en bijvoorbeeld het vernevelen van bestrijdingsmiddelen met een hogedrukspuit is altijd voorbehouden aan mensen met een vakbekwaamheidsbewijs (de zgn. 'spuitlicentie'). Tot voor kort gold een bewijs van bekwaamheid ook voor het behandelen van stobben met glyfosaat. Inmiddels gelden nieuwe regels voor medewerkers (of vrijwilligers) voor het uitvoeren van 'stobbenbehandeling met handapparatuur gevuld met gewasbeschermingsmiddel op basis van de werkzame stof glyfosaat in gewassen en natuurgebieden, voor zover de apparatuur is gevuld door een andere persoon die beschikt over een bewijs van vakbekwaamheid': er kan worden volstaan met het volgen van een veiligheidsinstructie (mits gegeven door iemand die zelf wel een bewijs van vakbekwaamheid 'Uitvoeren' of 'Bedrijfsvoering gewasbescherming' heeft). De instructie geldt voor maximaal 5 jaar en moet informatie geven over: handelingen die wel en niet verricht mogen worden, hoe te handelen in noodsituaties, welke PBM's te gebruiken, hoe verpakkingen en restanten op te ruimen e.d. Meer informatie: www.arbocatalogusbosennatuur.nl.

Meer informatie

College voor toelating gewasbeschermingsmiddelen en biociden: www.ctgb.nl

Informatie over gebruik en voorzorgsmaatregelen: www.beschermbewust.nl

AI-bladen: www.bosschap.nl, zoals over Eerste hulp Arbocatalogus Bos en Natuur (veiligheidsinstructie stobbenbehandeling): www.arbocatalogusbosennatuur.nl